

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 1.

LETNIK XXVII.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.

V LJUBLJANI, DNE 15. JANUARJA 1926.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: Dr. A. Korošec: Odmetniki kmetskega stanu. — Anton Kralj: Ob 25-letnici Združne zveze v Ljubljani. — Dr. J. B.: Dve važni točki v poglavju obrestne mere. — Dr. A. M.: „Nisem član načelstva, sem samo v nadzorstvu.“ — Vprašanja in odgovori. — Zadrudništvo. — Gospodarstvo. — .....

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 1, I. 1926.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Preski, r. z. z. n. z., se vrši dne 7. februarja 1926, ob 3. uri popoldne v župnišću. — 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1925. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

XXII. redni občni zbor Kmetijskega društva v Št. Vidu nad Ljubljano, r. z. z. o. z., se vrši dne 21. februarja 1926, ob 7. uri v Ljudskem domu v Št. Vidu. 1. Čitanje apisa XXI. rednega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrjenje rač. zaključka za poslovno leto 1925. 4. Sprememba pravil. 5. Dopolnilna volitev načelstva in volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Izlakah, r. z. z. n. z., se vrši dne 10. februarja 1926, ob pol 9. uri zjutraj v uradnem prostoru. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1925. 3. Sprememba pravil. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Selcih, se bo vršil dne 31. januarja 1926, ob 3. uri popoldne v prostoru hranilnice in posojilnice v Selcih. 1. Poročilo načelstva in rač. pregledovalca. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1925. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev rač. pregledovalcev. 5. Sprememba pravil. 6. Slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Lovrencu nad Mariborom, r. z. z. n. z., se vrši v nedeljo dne 24. januarja 1926, ob 9. uri popoldne v uradnih sobi hranilnice in posojilnice v Št. Lovrencu nad Mariborom. 1. Poročilo načelstva. 2. Potrjenje rač. zaključka za l. 1925. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Redni občni zbor Živinorejske zadruge v Strugah, r. z. z. o. z., se vrši dne 31. januarja 1926, ob 3. uri pop. v šoli. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1924 in 1925. 4. Volitev načelstva in nadzorstva ter vod. komisije. 5. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Posojilnega društva občin Lokavec, Rožengrunt, Trate, Vratji vrh in Vratja vas, r. z. z. n. p., v Lokavcu, se vrši v nedeljo dne 31. januarja 1926, ob 2. uri pop. v prostorih Alojzija Senekovič, v Lokavcu. 1. Sprememba pravil. 2. Slučajnosti.

Redovita godišnja glavna skupština Medjimurske seljačke gospodarske udruge u Dolj. Vidovcu, se vrši dne 24. januara 1926, u Dolj. Vidovcu. 1. Izvještaj ravnateljstva. 2. Izvještaj nadzornog odbora. 3. Izvještaj

godišnjeg blagajnika. 4. Odobrenje zaključnih računa za god. 1925. 5. Izbor nadzornog odbora in obraničkog suda. 6. Izvještaj godišnjeg blagajnika. 7. Izvještaj privremenog udruženog parovoda. 8. Odobrenje ravnateljstva glede zajma za god. 1926. 9. Čitanje poročila od Zadrudne zveze Ljubljana. 10. Slučajno.

Občni zbor Kmetijske zadruge v Staremtrgu pri Ložu, r. z. z. o. z., se vrši v nedeljo dne 31. januarja 1926, v zadrudni dvorani ob 3. uri pop. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1925. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Volitev načelstva in nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Dolenji vasi, r. z. z. o. z., se vrši v nedeljo dne 31. januarja 1926, ob 3. uri popoldne v društveni dvorani v Prigorici. 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Sklep likvidacije.

Občni zbor Lončarske zadruge v Dolenji vasi, r. z. z. o. z., se vrši v nedeljo dne 31. januarja 1926, ob 5. uri popoldne v društveni dvorani. 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Predlog likvidacije.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Adlešičih, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 21. februarja 1926, ob 3. uri popoldne v uradnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za leto 1925. 4. Sprememba pravil glede 1 1/2% razlike med vlogami in posojili. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Vel. Dolini, r. z. z. n. z., se vrši dne 24. januarja 1926, ob pol 8. uri popoldne v župnišću. 1. Poročilo načelstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1925. 3. Sklepanje o likvidaciji. 4. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice na Unču pri Rakeku, se vrši v nedeljo dne 24. januarja 1926, ob 3. uri popoldne v župnijski pisarni. 1. Sprememba pravil. 2. Volitev nadzorstva.

Občni zbor Lesne obrtne zadruge v Mozirju, r. z. z. o. z., se vrši dne 31. januarja 1926, ob 3. uri popoldne v prostorih Kmečke hranilnice in posojilnice v Mozirju. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje rač. zaključka za leto 1925. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Sklepanje o likvidaciji. 5. Volitev likvidatorjev. 6. Slučajnosti.

I. redni občni zbor Hranilnega in podpornega društva zadrudnih nastavljenecv, r. z. z. o. z. v Ljubljani, se bo vršil dne 2. februarja 1926, ob 10. uri v spodnjih prostorih I. del. konsumnega društva, Kongresni trg št. 2. — 1. Poročilo načelstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1925. 3. Volitev nadzorstva in event. volitev načelstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Ponikvi ob J. žel, r. z. z. n. z., se vrši dne 31. januarja 1926. — 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje rač. zaključka za leto 1925. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12:50 Din.
 Čera inseratov po dogovoru. — Izhaja 15 dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. A Korošec:

Odmetniki kmetskega stanu.

Gospodarsko življenje po vojni se še ni ustalilo. Nahaja se v neprestanem valovanju. Prizadete so vse države, zmagovite in premagane. Valovanje ni prizaneslo tudi zadružništvu, ne kreditnemu, ne konsumnemu, ne produktivnemu. To je umevno, ker se ravno v zadružništvu odigrava dober del našega narodnega gospodarstva. Posebno občutljiv potresomer za valovanje gospodarskega življenja so kreditne zadruga, hranilnice in posojilnice.

Ko je prvi čas po vojni bilo mnogo denarja med narodom, so bile hranilnice prazne. Narod se je bal, da se bo država poslužila hranilničnega denarja za prisilno državno posojilo, in se je izogibal denarnih zavodov. Denar je držal pri sebi, ga vsled nizke njegove vrednosti tudi moral imeti v obilni meri pri sebi, si nakupoval živež in obleko, in ga investiral v premičnine in nepremičnine. Ko se je začela vrednost denarja dvigati in je izginil strah pred državnim nasiljem, se je v narod vrnilo zaupanje do denarnih zavodov. Ljudje pa so se navadili investirati, zato niso samo vlagali, ampak si tudi pridno izposojevali. Obrestna mera je skakala navzgor, izposojeni denar je postal zelo drag. Ko je medtem vrednost denarja v kratkem času še bolj porastla, so s tem postale tudi investicije še dražje. Izgledi za odplačevanje posojil pa so

postali slabeyši, ljudje so se ustrašili nadaljnih investicij, neupotrebljeni denar se je nalagal zopet v denarne zavode. Niti kmet, niti obrtnik, trgovec in industrijalec ni več investiral. Nihče ni vedel, kje se bo ustavila vrednost našega denarja. Denarni zavodi so bili zopet polni denarja, obrestna mera je padala. V tem stanju se nahajamo še danes. Četudi bo vsakdanja potreba gospodarskega življenja od časa do časa morala uporabiti več denarja in ga iskati v denarnih zavodih, vendar bo sedanje stanje denarnega trga predvidno ostalo v glavnem neizpremenjeno, vse dotlej, dokler ne bomo vedli za usodo našega denarja, to je, na kateri višini se bo končno ustavil.

Pod pritiskom teh gospodarskih činjenic so morali naši zadružni denarni zavodi znižati obrestno mero za vlagatelje in izposojevalce. Izposojevalci so s cenim zadružnim kreditom zadovoljni, med zadružnimi vlagatelji pa se marsikje pojavlja nezadovoljstvo in se kaže na večje obresti za vloge pri bankah. To je stara pesem, ki smo jo slišali pred vojsko in po vojski. Ta pesem tudi nikdar ne bode prenehala, dokler bodo obstojale banke s svojimi nalogami, ki jih vršijo v sedanjem gospodarskem redu. In če se povdarja, da lahko tudi nekatere posojilnice plačujejo višje obresti, potem je to dokaz, da poslujejo ali po pravih ali proti pravilom, ali priznано ali prikrito kakor banke, to je, da investirajo svoje kapitale v industrijska podjetja, v trgovino, obrt ali pa celo v zemljiške špekulacije.

Vsak kmet, ki podpira banke in njim sorodne denarne zavode s svojimi vlogami, podpira s tem druge gospodarske kroge. To bi ne bilo nič hudega, ako bi med kmeti ne bilo denarnih potreb. A kakor nam kažejo mnogobrojne prošnje za posojila pri naših kreditnih zadrugah, temu ni tako. Slabo stanje kmetijskega gospodarstva postaja vsaki dan večje in z njim tudi denarna stiska kmetijskega stanu. Gospodarska kriza med kmetom je tako velika, da si morajo kmetje že celo za plačevanje davkov izposojevati denar. Zato bi moralo veljati načela kmetijske vzajemnosti in skupnosti, da se s kmečkim denarjem najprej pomaga sobratu — kmetu, potem pa šele, ako denar preostaja, in to se vidi samo v centralni denarni organizaciji zadrugarstva, preko nje tudi denarnim zavodom, ki ne služijo v prvi vrsti kmetu in kmetiskim svrham. Tako vsaj zahteva socialna pravda in urejena ljubezen, katerima je kajpada največja nasprotnica brezobzirna sebičnost, ki ne pozna poleg sebe nikogar drugega. Kajti noben kmet ne nosi svojega denarja v banke z blagim namenom, da bi podpiral industrijo, trgovino in obrt. Kmet, kateri nosi v sedanjih dobi velike kmetijske stiske svoj denar v druge zavode zaradi par dinarjev višjih obresti, je odmetnik kmetijskega stanu.

Kmetijski denarni zavodi ne morejo držati v obrestni meri korake z bankami in po bančnih načinih poslujočimi drugimi denarnimi zavodi. Delokrog teh zavodov leži na poljih, kjer je denar uložen bolj riskantno in v ugodnem slučaju tudi bolj dobičkanosno, zato zahtevajo za posojila neprimerno večje obresti, na drugi strani pa tudi lahko dajejo za vloge

večje obresti, četudi je pri njih obrestna razlika še kljub temu na korist in v kritje banke mnogo večja kakor pri kmetijskih posojilnicah.

Kmetijske posojilnice so, čeprav poslušajo z denarjem, zavodi za udejstvovanje praktičnega krščanstva. Kmet, ki ima denar, preko posojilnice pomaga kmetu, ki je v stiski in bedi. Zato pa kmetijske posojilnice po svojem namenu ne smejo špekulirati ne z vloženim denarjem, ne z obrestmi. Kmetijski denarni zavodi niso špekulacijski zavodi, ampak torišče za varčevanje z denarjem in za pomagane nujno potrebnim kmetom s cenimi posojili. Res je, da je posojilnica gospodarski zavod, a tudi v gospodarskem življenju je potrebno, da se uvažujejo etična načela krščanstva. Treba je voliti med brezobzirno sebičnostjo in med krščansko ljubeznijo, ki ne pusti kmetijskega popotnika, ki so ga oropali in slekli kapitalistični razbojniki, ranjenega ležati na cesti, ampak mu pomaga po samaritanski. Vsak drug način odvratanja od sebičnega lova za višjimi obrestmi je brezuspešen, kajti kdor nima krščanske ljubezni v sebi, ne bo imel tudi smisla za kmet. vzajemnost in skupnost. Kdor pripomaga ali celo zahteva, da se kmet, kadar je v največji potrebi in sili, odira z obrestmi, ta tudi za onih par dinarjev višjih obresti, ki jih dobiva drugod, ne bo imel sreče in blagoslova v svojem gospodarstvu. Zidajo se sicer hiše na nesreči sobratov, a nikdar ne pride na nje božji blagoslov, sreča je v takih hišah prokleta, iz njih izgnana.

Brat pomagaj bratu, kmet kmetu, to je edino pravo načelo krščanske obrestne politike!

.....

Anton Kralj:

Ob 25-letnici Zadrुžne zveze v Ljubljani.

Zadrुžna zveza je obhajala lani 25-letnico svojega obstoja. 25 let je dolga doba za posameznika, ni pa dolga za organizacijo, ki si je stavila trajne cilje.

Zgodovina slovenskega zadrुžništva bi se dala deliti v tri razvojne faze.

V prvi dobi, ki sega od prvih početkov v l. 1872 do približno l. 1895, je vodila vse zadrुžno gibanje med Slovenci Zveza slovenskih posojilnic v Celju, ki je bila ustanovljena l. 1883 in je stala pod vodstvom Mihaela Vošnjaka. V tej dobi so se snovale samo posojilnice t. zv. »mešanega ustroja«, to je, bile so organizirane deloma po Schulze-Delischevih, deloma po Rajfajznovih načelih. Vošnjakov namen je bil, potom posojilništva doseči gospodarsko samostojnost in neodvisnost slovenskega naroda od premočnega nemškega kapitala. Te posojilnice naj bi nudile našemu ljudstvu predvsem nacionalno oporo v boju s prodirajočim nemštvom. Izrazitega socialnega smotra niso imele, pač pa jih karakterizirajo več ali manj kapitalistične tendence.

S prvim katoliškim shodom, ki se je vršil l. 1892 v Ljubljani, so se pričele razmere v naši javnosti temeljito izpreminjati. Nastopati je začela nova generacija, ki je imela izdelan obširen in globoko zamišljen socialno gospodarski program in je tudi v zadrुžno gibanje zanesla nov duh. Dočim so se poprej posojilnice snovale iz narodno političnih motivov zato, da bi zbirale slovenski kapital v boju proti nemškemu, začele so se po političnem razkolu ustanavljati zadrugе zaradi njihove socialne važnosti. V tem vrenju in kipenju so se razčistili mnogi pojmi in nižji sloji ljudstva so začeli vse drugače presoјati svoj po-

ložaj. Ta sprememba je imela na razvoj zadrुžne organizacije velik vpliv. Dočim je bilo na Slovenskem ustanovljenih od leta 1872 do 1892 vsega skupaj 69 zadrug, osnovalo se jih je od tega leta pa do l. 1905 nič manj nego 481. Vodstvo zadrुžnega pokreta je bilo prešlo iz Celja v Ljubljano.

Že leta 1895 sta se bili tu osnovali Zveza kranjskih posojilnic in Gospodarska zveza. Obe organizaciji sta bili urejeni kot društvi in sta bili predvsem ustanovljeni z namenom širiti zadrुžno propagando. Cilj Zveze kranjskih posojilnic je bil, združiti vse na Kranjskem poslujoče kreditne zadrugе, dočim je Gospodarska zveza hotela širiti zadrुžništvo izven kranjskih mej in združiti v sebi tudi vse nedenarne zadrugе. L. 1895 se je osnovala v Ljubljani tudi Ljudska posojilnica, ki je kmalu začela služiti tem novim zadrugam kot denarna centrala.

Število včlanjenih zadrug je hitro rastlo. Dne 30. junija 1899 je Gospodarska zveza štela že 125 zadrug, med njimi: 80 posojilnic, 30 Kmetijskih društev, 2 vinarski zadrugi, 3 obrtniške zadrugе.

Rastel pa je tudi obseg poslovanja. V l. 1898 so imele v Gospodarski zvezi včlanjene zadrugе 13.782.285 gld prometa, hranilne vloge so znašale 4.776.405 gld, posojila pa 4.169.519 gld.

Vsled pomanjkanja denarnih sredstev se ni mogel uradniški aparat spraviti v soglasje s krepkim zadrुžnim razvojem. Ta okolnost in pa vedno večje število članic je zahtevalo, da se centralna organizacija postavi na drug temelj. Zato se je bilo 18. junija 1900 sklenilo, da se razpustita obe društvi Zveza kranjskih

posojilnic in Gospodarska zveza in da se za osrednje vodstvo ustvari drugačna oblika. Na občnem zboru dne 19. julija 1900 sta se res obe imenovani društvi razpustili, takoj nato pa se je še istega dne izvršila ustanovna skupščina Gospodarske zveze, ki se je osnovala kot zadruga z omejeno zavezo. Njena pravila so bila vpisana v zadrudni register dne 19. decembra 1899.

Poročilo o tej ustanovni skupščini veli med drugim:

»Veselo življenje je vladalo dne 19. julija v katoliškem domu v Ljubljani. Iz vseh slovenskih pokrajin in iz hrvatske Istre so bili prihiteli delavci na polju zadrudništva, zlasti mnogoštevilni kmetje, pa tudi trgovci in obrtniki na ustanovni občni zbor Gospodarske zveze. Če tudi je bil določeni čas skrajno neugoden, je vendar prostorna dvorana bila natlačeno polna; lep dokaz za moč in napredek zadrudne misli, za čimdalje večje razširjenje prepričanja, da so vsi v narodnem gospodarstvu aktivno delujoči stanovi potrebni organizacije, kmet ravno tako kakor trgovec, ali obrtnik. Kljub vsemu klevetanju, kljub vsem težavam in zaprekam, ki se delajo celo od take strani, ki bi morala zadrudno gibanje podpirati, gre gospodarska organizacija naprej, se vedno krepkeje razvija, vedno bolj razširja in pridobiva vedno več prijateljev in sotrudnikov. Naša gospodarska organizacija je postala kljub vsem zaprekam in težavam činitelj, s katerim mora vsakdo računati.«

Predsednik ustanovnega shoda dr. Ivan Šušteršič je v svojem uvodnem govoru povdarjal, da ima boj proti zadrugam le politične, ne pa stvarne vzroke. Politika pa leži popolnoma izven okvira našega delovanja in naših smotrov. Zato je tudi večinoma nemogoče polemizirati z nasprotniki zadrug, ker bi se v to svrho morali podajati na po-

litično polje, ki je tuje našim namenom. Če se semtrtje razširjajo trditve o nepravilnem poslovanju te ali one zadruga, so to večinoma navadne laži ali pa so pretiranosti. Poskušalo se je proti zadrugam organizirati ves trgovski stan. Toda v interesu vsega trgovanja je, da imamo krepek kmečki stan, ki zmore kaj kupiti. Če bi kupovalna moč kmečkega ljudstva prenehala, bi to moralo povzročiti krizo za trgovski stan, ki je interesiran na blagostanju kmečkega stanu.

Do ustanovne skupščine je bilo prijavi-lo svoj pristop k Gospodarski zvezi 93 zadrug, rednih obrtnih - trgovskih članov pa se je bilo oglasilo takrat 1166.

V odbor so bili izvoljeni: od zvezinih zadrug:

Avian Ferdinand, finančni svetnik v Ljubljani;

Belec Anton, posestnik in župan Št. Vid nad Ljubljano;

Bergant Luka, župan v Kamniku;

Jaklič Franc, učitelj in posestnik Dobropolje;

Jarc Josip, veleposestnik v Medvodah;

Kolar Matija, župnik pri Dev. Mar. v Polju;

dr. Janez Krek, državni poslanec v Ljubljani;

Kromer Ivan, župnik v Šturiji;

dr. Lampe Evgen, prefekt v semenišču;

Lavrenčič Anton, kaplan v Cirknici;

dr. Pavlica Josip, prof. bogoslovja v Gorici;

Pogačnik Josip, državni poslanec, Podnart;

Somrek Ivan, kaplan v Marembergu;

Stanovnik Ivan, posestnik v Horjulu;

Šiška Josip, knezoškofijski kancler v Ljubljani;

Šubic Josip, posestnik Gorenja vas pri Poljanah;

dr. Šušteršič Ivan, odvetnik v Ljubljani;
dr. Schweitzer Ivan, odvetniški kandidat
v Ljubljani;
dr. Trinajstič Dinko, odvetnik Pazin;
Vencajz Ivan, državni poslanec v Ljubljani.

Iz rednih članov: Hladnik Iv., župnik Trebelno; Jeglič Jos., zasebnik v Ljubljani. — Iz zvezinih obrtnikov: Rotar Josip, gostilničar, Podsmreka; Stele Ivan, mlinar, Zalog; Žumer Jakob, posestnik in podjetnik, Sp. Graben pri Gorjah. — Iz zvezinih trgovcev: Bonač Anton, trgovec Begunje pri Cerknici; Demšar Fr., trgovec Češnjica pri Železnikih; Korošec Val., trgovec, Št. Peter na Krasu; Rihar Valentin, trgovec, Polhov Gradec; Tršar Fr. posestnik, Vrhnika.

Odbor se je v seji dne 9. avgusta 1900 konstituiral in je izvolil načelstvo: kot predsednik dr. Ivan Šušteršič, kot prvi podpredsednik Josip Šiška, kot drugi podpredsednik Josip Jeglič, kot prisedniki: Anton Belec, Josip Jarc, Josip Rotar, dr. Evgen Lampe.

Kot glasilo Zveze je pričel izhajati »Narodni Gospodar«, ki je v svoji prvi številki dne 10. januarja označil kot svoj program in program Zveze:

»Sredi šuma, vika in krika strastnih dnevnih političnih bojov in razprtij ne smemo nikdar zabiti, da narodno gospodarsko življenje sledi svojim lastnim zakonom, neodvisno od političnih programov, in da smo na čvrstem razvoju in napredku našega narodnega gospodarstva interesovani enako vsi brez razlike strank, da je torej tukaj točka, kjer moramo v lastnem interesu vsi složno sodelovati, vsi stanovi in vsi posamezniki. Politike se bomo skrbno izogibali. Mi nismo političen list in ne služimo nobeni politični smeri. Iz tega pa nikakor ne sledi, da bi morali prezirati delovanje tistih javnih zastopov, ki so poklicani pečati se z narodno gospodarskimi zadevami . . . Ljudstvo u-

mira . . . Tako ne more in ne sme ostati.«

Tega leta se je od 10. do 12. septembra vršil tudi drugi kat. shod, ki je sklenil več važnih resolucij glede kmetijskega in obrtniškega stanu. Med drugimi je v teh resolucijah rečeno:

»Da se kmečki stan stalno reši z oblasti oderuških rok, bodi skrb državi in deželnim zastopom, da pospešujejo in z nizkoobrestnimi posojili podpirajo snovanje rajfajzno-vih posojilnic.«

»Za prodajo obrtnih izdelkov, ki naj se po množnosti omeji na izdelovalce, naj si postavijo zadruge skadišča za surovine in izdelke, pri čemer naj jih država in dežela podpirata.

Dežela naj na vso moč podpira domačo obrt: pečarje, lončarje, lesno obrt, čipkarstvo itd.; ti izdelki naj se združnim potom spravljajo na trg.«

Koncem leta 1900 je štela Zveza 58 kreditnih zadrug ter 32 Kmetijskih, gospodarskih in konsumnih društev; dalje 25 trgovcev, 11 obrtnikov in 1197 rednih članov, skupaj 1323 članov.

Naslednjega leta je načelstvo v svoji seji dne 28. decembra sklenilo, da vzame pri Zadužni tiskarni 40 deležev, ker je bila Zveza njen glavni odjemalec in da ima vplivno besedo pri tem zavodu.

Leta 1902 je dr. Šušteršič odložil predsedništvo in je bil v odborovi seji dne 29. decembra soglasno izvoljen za predsednika dr. Jan. Ev. Krek, ki je potem to mesto obdržal do svoje smrti. Z njegovim vstopom v vodstvo se je zaneslo novo življenje v združno organizacijo.

Tega leta se je začelo misliti tudi na lastno denarno centralo. Velika večina zadrug se je izrekla za to, da se oživotvori taka naprava in so se izjavile, da se strinjajo s prenosom tekočega računa od Ljudske posojilnice na Gospodarsko zvezo.

Zvezina »centralna blagajna«, ki je imela vršiti denarno izravnavo, je pričela poslovati s prvim januarjem 1903. Zadruga so se je jako hitro privadile in je njen denarni promet že v prvem letu njenega obstoja znašal 20,760.377 K.

Izdelal se je tudi pravilnik za podeljevanje kreditov. S tem je bil storjen velik korak v notranji izpopolnitvi Zveze. Za ravnatelja je bil imenovan Centralni blagajnik Ivan Rožman.

Dalje je bilo sklenjeno, da se izda za mlekarne poljuben poslovnik z navodilom za živinorejo in ravno tak poslovnik za konsuma društva ter poslovnik za nadzorstvo.

Napadov in predsodkov proti združništvu je bilo v tej dobi veliko. Na občnem zboru dne 6. aprila 1903 je poročal dr. Krek v tem oziru: »Naše stališče je, da je združništvo edino sredstvo za gospodarsko osvobodjenje in napredovanje slovenskega ljudstva. Združništvo uredi naše kreditne razmere in tako olajšuje bremena, koja je našemu ljudstvu naložil kapitalizem. Združništvo tudi čuva pravice producenta. Nikakor pa ni naš namen, koga izpodriniti, ki se pošteno živi, tudi ni naš namen, uničiti kak stan; uničiti pa hočemo oderuštvo, oderuh je edini, ki ga hočemo in moramo izpodriniti in uničiti, kjerkoli ga zasačimo. Nasprotnikov imamo zadosti, ki nas napadajo neprestano, toda mi se teh napadov ne bojimo. Navezani smo na lastno moč. Podpore ne dobimo niti od dežele, niti od domače vlade, pač pa polena pod noge. Edino le v ministrstvu najdemo še smisel za naše delo.«

Dne 11. decembra 1903 se je vršila združna anketa, ki jo je sklical dr. J. Ev. Krek. Namen te ankete je bil, da bi merodajni činitelji slovenskega združništva na podlagi dobljenih izkušenj določili smernice o nadaljnjem združnem delu in medsebojnem razmerju. Vrh tega je bilo vočigled novega

revizijskega zakona potrebno, da se uredijo medsebojni odnošaji zvez glede posameznih panog poslovanja in z ozirom na razmerje in potrebe poedinih pokrajin. Na anketi storjeni sklepi so izražali željo, da se zanese združni pouk v bogoslovja in učiteljišča, da imej slovensko združništvo svoje skupno glasilo, da naj se izdaja skupen letopis in da se uvedejo enotne poslovne knjige in tiskovine. Svojega pravega namena namreč združnitve vsega slovenskega združništva, pa anketa ni dosegla in se ta misel tudi kasneje ni dala realizirati.

Tudi drugače je bilo leta 1903 velepomembno za nadaljni razvoj Zveze. Predvsem je treba omeniti, da je bil tega leta izdan **revizijski** zakon, ki je podvrigel zadruga obligatorični reviziji. Ta zakon, ki so ga združne organizacije težko pričakovale, je imel velik vpliv, na izboljšanje notranjega poslovanja, a zveze je postavil pred nove naloge. Gospodarska zveza je sicer od prvega početka izvrševala revizije pri svojih članicah, a te so bile prostovoljne. Z ozirom na zahteve revizijskega zakona je bilo treba izpremeniti Zvezina pravila, da je mogla Zveza dobiti revizijsko pravico.

Naloga, ki jo je bila prevzela Gospodarska zveza, ki je združevala v sebi poleg zadrug tudi kmetovalce, trgovce in obtnike in je morala zastopati njih koristi, je bila postala s časom preobširna in prevelika. Ta okolnost in pa novi revizijski zakon sta vedla do tega, da se je na občnem zboru dne 10. decembra 1903 sklenilo, organizacijo razdeliti na dva dela: v Združno zvezo in Gospodarsko zvezo.

Združna zveza, ki je le nadaljevanje stare Gospodarske zveze, si je stavila kot namen, da poleg izvrševanja zakonite revizije in varstva interesov Zvezinih zadrug vzdržuje tudi poslovne odnošaje teh zadrug in oskrbuje zlasti denarno izravnavo za vse

pridružene ji članice. Novi Gospodarski zvezi se je pripustilo, da kot centrala za nakup in prodajo oskrbuje blagovni promet za blagovne zadruge. Gospodarska zveza je postala članica Zadružne zveze in se podvrgla njenemu nadzorstvu.

Prememba pravil, ki je določala Zadružni zvezi nov delokrog, je bila vpisana v zadružni register dne 25. februarja 1904, in ji je bila na podlagi teh novih pravil priznana revizijska pravica.

Organizacija Gospodarske zveze naj bi se nadaljevala pod imenom Zadružna zveza v Ljubljani, toda se je iz njenega delokroga popolnoma izloči blagovno posredovanje in vsi z blagovnim posredovanjem zvezani posli. Zadružna zveza je obdržala torej izvrševanje zakonitih revizij in varstvo interesov Zvezinih članic, obenem pa naj bi vzdrževala poslovne odnose med zadrugami in zlasti oskrbovala denarno izravnavo za vse pridružene ji članice. Ime se je izpremenilo, ker so mogle biti članice le zadruge, fizične osebe pa ne več.

Nova Gospodarska zveza, koje ustanovni občni zbor se je vršil istega dne, si je stavila kot nalogo da izvršuje blagovno posredovanje in s tem zvezane blagovne posle za vse nedelarne zadruge. Za načelnika nove Gospodarske zveze je bil izvoljen Josip Jeglič, ki je obdržal to častno mesto do svoje smrti 22. maja 1906. Stari naslov si je nova organizacija pridržala zato, ker je bilo to ime v širših trgovskih krogih že dobro znano. V zadružni register je bila vpisana 4. avg. 1904.

Prememba pravil, ki je določala Zadružni zvezi nov delokrog, je bila vpisana v zadružni register z dne 25. februarja 1904.

V tej obliki obstoji z malimi izpremembami centralna organizacija še sedaj.

V prvi odbor nove Zadružne zveze so bili izvoljeni:

Anton Belec, župan Št. Vid nad Ljubljano;

Franc Demšar, deželni poslanec, Češnjica pri Železnikih;

Franc Grafenauer, deželni poslanec, Sv. Štefan ob Zili;

Franc Jaklič, učitelj in deželni poslanec, Dobrepolje;

Josip Jeglič, posestnik v Ljubljani;

Josip Jurčič, dekan, Št. Lenart v Slov. goricah;

Anton Korošec, urednik v Mariboru;

dr. Janez Ev. Krek, profesor in deželni poslanec, Ljubljana;

dr. Matko Laginja, poslanec in odvetnik v Pulju;

dr. Evgen Lampe, duhovnik v Ljubljani;

Matija Šila, dekan v Tomaju;

Ivan Stanovnik, posestnik v Horjulu;

Josip Šiška, knezoškofijski kancler v Ljubljani;

dr. Ivan Šušteršič, državni in deželni poslanec v Ljubljani;

Jakob Žumer, posestnik v Gorjah;

V prvo nadzorstvo Zadružne zveze so bili izbrani:

Ivan Hladnik, župnik v Trebelnem;

Josip Jarc, veleposestnik v Medvodah;

Anton Lavrenčič, kaplan v Cerknici;

Valentin Rihar, trgovec v Polhovem gradu;

dr. Viljem Schweitzer, deželni poslanec in odvetnik v Ljubljani.

Dne 7. aprila je imel odbor sejo in na njej izvolil sledeče načelstvo Zadružne zveze: predsednik dr. Jan. Ev. Krek, prvi podpredsednik Josip Jeglič, drugi podpredsednik Josip Šiška; prisednika: Anton Belec in dr. Evgen Lampe.

Revizijsko pravico je ministrstvo za notranje zadeve podelilo Zadružni zvezi z razpisom z dne 11. julija 1904 št. 27.904. Za revizorje so bili v načelstveni seji dne 28.

julija imenovani Vekoslav Pelc in Dragotin Seliškar, Ivan Rožman pa za nadrevizorja.

Ta preporod Zveze se je izvršil precej gladko, dasi tudi ob tej priliki ni manjkalo natolcevanj in je notranja reorganizacija povzročila dosti dela. Sestavil se je revizijski red in so se vpeljale za izvrševanje revizij potrebne tiskovine.

Koncem leta 1904 je štela Zveza že 224 članic, (med njimi 131 posojilnic in 93 drugih) veliko število pa je bilo še prijavljenih za vstop. Vseh zadrug pa je bilo tedaj na Slovenskem okoli 480, od teh okroglo 260 posojilnic in 220 drugih zadrug.

Tega leta je šla Zveza tudi v Dalmacijo. V Dubrovniku se je po njeni inicijativi priredil zadružni sestanek, ki se ga je udeležilo 13 dalmatinskih zadrug, ki so se vse izrekle za pristop k Zadružni zvezi.

Po 5-letni dobi svojega delovanja, to je koncem leta 1905 je bilo v Zvezi združenih 285 zadrug, med njimi 159 kreditnih in 126 drugih. Vloge članic pri Zvezi so znašale 5.498.802 K, zadrugam podeljeni krediti pa 5.244.278 K, dočim je celotni denarni promet Zveze znašal nad 32.000.000 K. Zvezine posojilnice so imele l. 1905 članov 48.703, vplačanih deležev 1.608.541 K, hranilnih vlog 42.252.557 K, posojil 32.693.521 K, skupnega prometa 118.390.835 K, čistega dobička 293.635 K in rezervnih zakladov 1.011.589 K.

Konsumne zadruge so imele koncem leta 1905 članov 12.084, vplačanih deležev 180.421 K, za blago so izdale 6.907.156 K, za blago so prejele 6.948.064 K, čistega dobička 58.566 K, izgube 2.943 K in rezervnih zakladov 158.430 K. Mlekarske zadruge so imele članov 3196, vplačanih deležev 23.132 K, za blago so izdale 454.235 K, za blago so prejele 557.644 K, skupnega prometa so imele 1.495.053 K, čistega dobička 13.634 K, izgube 1.864 K. Rezervni zakladi so znašali 39.175 K.

Produktivne zadruge so šteje članov 694, vplačanih deležev so imele 66.542 K za blago so prejele 173.393 K, za blago so izdale 144.783 K, skupnega prometa so imele 1.122.281 K, čistega dobička 10.292 K, rezervni zakladi so znašali 199.246 K.

Obrtne zadruge so imele 532 članov, vplač. deležev 92.621 K, prometa 2.577.555 K, čistega dobička 5.534 K, izgube 2.518 K, rezervnih zakladov 1.630 K.

Vse včlanjene zadruge Zadružne zveze so koncem leta 1905 imele 65.209 članov, 2.098.162 vplačanih deležev, 169.513.845 K prometa, 381.649 K čistega dobička, nekaj nad 10.000 K izgube in 1.246.872 K rezervnih zakladov.

Ob desetletnici Zveze je na občnem zboru dne 30. maja 1910 povdarjal dr. Krek, da je bila to doba dela in trpljenja. »Trdno, močno, idealno zaupanje v zadružno stvar in zaupanje v ljudstvo, to mora biti temelj, na katerem naj se nadaljuje započeto delo. Prva, težka doba je za zvezo končana in breme, ki se je bilo prevzelo, se je zlahčalo. Sedaj nas je veliko, mogočna je naša armada, od nemške meje do Kotora se razteza moč našega zadružništva. Mnogo smo storili. Poskrbeti pa moramo, da ogenj idealizma, zaupanje v lastno moč in navdušenje za dobro stvar ne izgine.«

Zvezina notranja organizacija se je bila izpopolnila. Osnovali so se bili pododbori za štajerske članice v Mariboru (l. 1907) za dalmatinske v Splitu (l. 1907), za koroške v Celovcu (l. 1910), kot trgovska centrala za Mlekarske zadruge je bila ustanovljena Mlekarska zveza v Ljubljani (11. nov. 1907), za ribarske zadruge v Dalmaciji pa Ribarski Savez v Splitu (l. 1910). Tudi si je bila Zveza oskrbela v tej dobi svojo lastno hišo, kamor se je bila preselila v začetku avgusta 1908.

Koncem leta 1910 je štela Zveza že

608 članic, med katerimi je bilo 387 kreditnih, 83 konsumnih, 53 mlekarskih, 29 živinorejskih, 14 kmetijsko strojnih, 2 pašniški, 9 vinarjskih, 5 stavbinskih, 4 oljarske, 3 ribarske, 1 perutninarska, 2 za vnovčevanje živine, 1 vodovodna, 1 mostovna in 11 obrtnijskih.

Članice so imele pri Zveži naloženega denarja 13.861.830 K, dočim je stanje izrabljenih kreditov znašalo 12.780.711 K. Celotni promet Zveze v tem letu je dosegel višino 116.247.163 K.

V razvoju Zvezinega delovanja je bilo važno leto 1913. Dne 7. oktobra je bil namreč med zastopniki Zadrुžne zveze v Ljubljani in Zadrुžnega Saveza v Splitu podpisan v Trstu dogovor, da ustavi z dnem 31. oktobra 1913 svoje delovanje v Dalmaciji in da ondotne svoje članice pozove, naj se pridružijo dalmatinski Zvezi. Svoje delovanje v Dalmaciji je bila pričela Zveza l. 1904, snovala je ondi potem nove zadrugе, skrbela za zadrुžni pouk in jih podpirala s potrebnimi krediti. Med tem ss je bila leta 1907 osnovala za Dalmacijo samostojna zveza in tako je bila ondotna zadrुžna organizacija razcepljena na dve strani z vsemi svojimi slabimi posledicami. V Dalmaciji je bilo odeduštvo tako razvito kakor nikjer drugje. Ljudje, nepoučeni, siromašni in prepušče

samim sebi, so bili popolnoma navezani na razne trgovce in prekupce, katerim so morali plačevati silne obresti. Posebno slabo je bilo v drniškem, kninskem in imotskem okraju. Ravno v teh krajih se je bilo po inicijativi Zadrुžne zveze v l. 1907 in 1908 osnovalo največ zadrug, ki so seveda potrebovale mnogo kreditov, deloma da so se ljudje rešili oderuških posojil in kolonstva, deloma, da so obnovili svoje vinograde. Vseh zadrug je končno zveza imela v Dalmaciji 92, med njimi 67 kreditnih, 9 konsumnih in 11 ribarskih. Toda krajevna oddaljenost je vedno povzročala velike neprilike v medsebojnem občevanju. Med tem se je bil tudi že tako povoljno razvil Zadrुžni Savez v Splitu, da je bila dana garancija, da bo mogel samostojno uspešno voditi dalmatinske zadrugе. Želja po medsebojnem sporazumu se je čula že večkrat poprej, toda ni bilo prišlo nobenkrat do pozitivnega zaključka, dokler se niso uvedla direktna pogajanja med obema Zvezama, ki so vedla do omenjenega dogovora, ki so ga sprejele na vse zadnje tudi naše dalmatinske članice, dasi ne rade. S tem je bil delokrog Zveze znatno omejen, kar ji je z ozirom na dogodke v bližnji bodočnosti prišlo povsem prav.

(Dalje prih.)

Dr. J. B.

Dve važni točki v poglavju obrestne mere.

Vsled skupnega nastopa vseh denarnih zavodov začenjajo iti h koncu zlati časi za vlagatelje. S skupnim dogovorom se je maksimirala obrestna mera na 5% brez izjeme za vse navadne vloge pri kreditnih zadrugah, bankah in hranilnicah. Vlagatelji pa so vajeni visoke obrestne mere še iz časa denarne krize, ko so dobivali ne 5%, ampak 10%, da celo 12% do 15% obresti za svoje

vloge. Zato pa se z novo obrestno mero nikakor ne morejo sprijazniti in krošnjarijo s svojim denarjem od zavoda do zavoda, kje bi dosegli višjo obrestno mero.

Naše hranilnice in posojilnice se bojijo, da ne bi izgubile preveč vlog vsled tega znižanja obrestne mere. Rade se sklicujejo na to, da je v kraju konkurenčna posojilnica, ki dovoljuje višjo obrestno mero in v katero se

bodo gotovo vloge stekale, ako ne bo tudi naša posojilnica zvišala obresti. Vpričo tega ne smejo združne posojilnice z neomejeno zavezo pozabiti zlasti na dvojno.

Prvič morajo posojilnice dobro pomniti, zakaj so ustanovljene. S hranilnicami in posojilnicami je na Nemškem Raifeisen, na Slovenskem pa dr. Krek hotel zgraditi in je tudi dejansko zgradil trden **jez proti tedaj cvetočemu oderuštvu**. Hranilnice in posojilnice naj malim ljudem za gospodarske potrebe ali za pomoč v nesreči nudijo **kolikor mogoče cenen kredit pod kar najbolj ugodnimi pogoji**. Hranilnice in posojilnice pa si izvrševanje te svoje temeljne in bistvene naloge same onemogočajo, ako gredo z obrestmi za vloge previsoko. Nasprotno, celo to se lahko trdi, da so kreditne zadruge, ki plačujejo vlagateljem pretirane obresti, same stopile na mesto oderuhov, same postale moderni kmečki oderuhi. Vlagatelju ni več treba vzeti na se odgovornosti in sramote za oderuške obresti. To odgovornost in to sramoto vzame na se ona posojilnica, ki daje vlagateljem pretirane obresti in more seveda le po teh pretiranih obrestih dovoljevati posojila.

Pred vojno je imel s kazenskim zakonom o oderuštvu opraviti tisti, ki je zahteval za posojilo 5% ali več. Danes se dobijo posojilnice, ki dovoljujejo za vloge 6%, 8% in tudi več procentov in temu primerno seveda zahtevajo za posojila 8%, 10% in tudi več procentov. Priznati moramo, da je naš čut za krščansko pravičnost zelo, zelo otopel in da smatramo sedaj za splošno dopustno to, kar je bilo pred leti le izjemoma mogoče opravičiti v izvanrednih razmerah padanja našega dinarja in velike dolgotrajne denarne krize. Vrniti se moramo torej glede obrestne mere z ozirom na stabilizacijo denarja nazaj k normalnim razmeram in s primerno obrestno mero za vloge omogočiti našim posojilnicam izvrševanje njihove bistvene temeljne naloge;

pomagati potrebnim posestnikom s kar najcenejšimi posojili.

Druga nič manj važna naloga hranilnic in posojilnic pa je **pospeševanje kmetijskega gospodarstva zlasti pospeševanje kmetijskega proizvodstva s cenanim kreditom**. Kdor količkak pozna razmere kmečkega gospodarstva, mora priznati, da smo prišli do popolnega zastoja v razvoju kmečkega gospodarstva radi previsokih obresti. Nobenih investicij, nobenih novih naprav, nobenega stremljenja za izboljšanje pasme, nobenih zneskov za napravo mlekarških zadrug, za izsuševanje, za regulacije, za umetna gnojila, za izboljšanje semena itd. itd. V veliki meri je temu vzrok pretirana obrestna mera, ki so jo zahtevale za posojila hranilnice in posojilnice.

Kmečko gospodarstvo za razvoj in napredek ravno tako kot vsako drugo gospodarstvo nujno potrebuje kredita. Brez kredita ni razvoja, ni napredka tudi v kmečkem gospodarstvu. Bistveno pa se razločuje kmečko gospodarstvo od drugih v tem, da kredita po visokih obrestih ne prenese, ker ga ne more prevaliti na produkte. Kakor litro je torej obrestna mera preveč zrastla, so nehale v kmetijskem gospodarstvu investicije, ker se je kmet naravno ustrašil, da bi z dohodki iz novih naprav mogel plačevati visoke obresti in vračati še dolg. Zato se morajo danes hranilnice in posojilnice zavedati, da je v njihovih rokah tudi napredek kmetijskega gospodarstva, da morejo omogočiti kmetu uspešen razvoj, ako mu za njegove gospodarske potrebe nudijo cenen kredit. To pa jim bo zopet le mogoče, ako pritisnejo navzdol sedanjo pretirano obrestno mero za vloge.

Res, da med ljudstvom še ni razumevanja za te prevažne naloge naših posojilnic. Razumevanje o tem pa mora biti med člani načelstva in nadzorstva posojilnic samih. Naloga in skrb teh pa je, da to razumevanje širijo med ljudstvo, zlasti med vlagatelje!

Dr. A. M.

„Nisem član načelstva, sem samo v nadzorstvu“

Zadružni zakon daje zadrugam na prosto voljo, da si volijo nadzorstvo; v smislu zadružnega zakona je torej ustanova nadzorstva fakultativna, prostovoljna. Vse naše zadruge pa so sprejele v svoja pravila določbe glede volitve, sestave in poslovanja nadzorstva in s tem je postalo nadzorstvo za zadruge obvezno.

Zdi se, da se nekatere zadruge ne zavedajo zadostno važnosti tega organa in mislijo, da je nadzorstvo nad poslovanjem načelstva prepuščeno samo Zadružni zvezi in volijo nadzorstvo le radi tega, ker to pač predpisujejo pravila. Vprašal sem člane nadzorstva, zakaj so dopustili tako in tako poslovanje, različne kupčije i. t. d., pa so se izgovarjali drug za drugim: »nisem v načelstvu, sem samo v nadzorstvu«.

Načelstvo je izvršilni organ, nadzorstvo pa je kontrolni organ zadruga; načelstvo gospodari s premoženjem zadruga, nadzorstvo pa kontrolira, kako se gospodari; načelstvo vodi tekoče posle zadruga, zastopa zadrugo na zunaj, sklepa za zadrugo kupčije, nadzorstvo pa vse to poslovanje opazuje in nadzira. Načelstvo in nadzorstvo sta pooblaščenca, mandatarja, zadrugarjev, svojo nalogo morata vršiti točno in vestno. Obsojati moram prakso, ki se je ponekod vrinila v zadruge, da namreč nadzorstvo v pol ure pregleda poslovanje načelstva od celega leta in potem neustrašeno poroča na glavni skupščini: nadzorstvo je vse pregledalo in našlo vse v redu. Hvala Bogu, možje v načelstvih naših zadrug so po veliki večini vestni, zanesljivi in sposobni; tu in tam se pa tudi čuje, da je zašla zadruga v težave, četudi je nadzorstvo »vedno našlo vse v redu«.

Kaj je delo nadzorstva? Zakon nalaga nadzorstvu, da nadzoruje poslovanje pri zadrugi vedno in povsod; zato sme tudi vsak čas pregledati knjige in pisma ter kontrolirati blagajno. Ob sklepu leta mora pregledati računске zaključke in bilanco, toda ne samo, če so številke pravilno seštete, ampak, če odgovarjajo posamezne postavke v bilanci resničnemu stanju, n. pr. če so v rač. zaključku kot izterljivi označeni dolgovi tudi v resnici izterljivi i. t. d. Nadzorstvo, katero se je med letom zanimalo za poslovanje zadruga, katero se je zanimalo, komu so se pri hranilnici dala posojila, kako so se posojila vračala, kakšne kupčije so se za zadrugo sklenile i. t. d., bo računski zaključek lahko pravilno pregledalo. Ni nujno potrebno, da sestoji nadzorstvo iz samih v knjigovodstvu izvežbanih mož; zadostuje, da se člani nadzorstva, ki so zaupniki ostalih zadrugarjev, za poslovanje zadruga zanimajo, da povsod in v vsako stvar, ki se tiče zadruga »vtaknejo svoj nos.« Zdrav razum slovenskega zadrugarja bo že našel način in pota, po katerih bo prišel do tega, da bo o vsem, kar se v zadrugi godi, natančno poučen. Poslovdja poznane mi zadruga mi je potožil (seveda z veselim obrazom), da ima nad seboj tako natančno načelstvo in nadzorstvo, da ve za vsako škatljico vžigalic, ki se v zadrugi prodajo in da vedo člani načelstva in nadzorstva tudi za vsako postavko, kako je v knjigah zabeležena; niti eden teh mož se ni učil knjigovodstva. In ta zadruga, ki izkazuje za leto 1924 nad štiri in pol milijone dinarjev prometa, je pravi blagoslov za dotični kraj. Tekom desetih let so ti možje zdravega razuma in poštenih rok prigospodarili toliko,

da ima zadruga danes lastno, nezadolženo lepo domačijo.

Nikakor pa ne mislim s tem, da mora nadzorstvo vršiti delo načelstva. Povdarjam še enkrat, da je nadzorstvo kontrolni organ zadruga in da ima opravljati tekoče posle načelstva. Če pa hoče nadzorstvo v resnici kontrolirati delo načelstva, se mora za vse korake načelstva zanimati in mora biti o vseh poučeno, da lahko v slučaju kakega nereda ali za zadruga škodljivega dejanja potrebno ukrene.

Ker nalaga zakon nadzorstvu dolžnost kontrole nad poslovanjem načelstva, mu daje tudi pravico, da nesposobno načelstvo, kadar je to potrebno, odstavi in da skliče glavno skupščino, ki spregovori odločilno besedo. To je važna pravica, katero daje zakon nadzorstvu; iz te pravice pa lahko spoznamo tudi veliko odgovornost nadzorstva za pravilno poslovanje zadruga, kajti kdor ima važne pravice, mora nositi tudi primerno odgovornost.

Da pa ne bom pripravil kakega člana nadzorstva na napačno misel, da lahko pometa z načelstvom po svoji mili volji, moram

povdariti, da ima ravnokar našete pravice kontrole samo celotno nadzorstvo, ne pa posamezni člani nadzorstva. Navadno vrši posle nadzorstva njegov predsednik, toda ta mora biti v seji nadzorstva v to pooblaščen; lahko pa tudi nadzorstvo pooblasti kakega drugega člana nadzorstva za eno ali drugo opravilo. In da ne pade celo nadzorstvo v skušnjavo, poslužiti se iz kakoršnih koli nagibov in brez stvarno utemeljenih razlogov pravice, katero mu daje zakon, naj se zaveda, da je nadzorstvo odgovorno za vso škodo, ki nastane zadrugi vsled tega, če nadzorstvo ne vrši svojih dolžnosti, to je, če se sploh ne briga za poslovanje načelstva ali pa če brez pravih razlogov ovira načelstvo v njegovem delu.

S tem sem skušal na kratko pojasniti razmerje med načelstvom in nadzorstvom. Oba organa sta pooblaščenca zadrugarjev, oba morata imeti pred seboj isti cilj; prosep zadruga. V slučaju kakega nesoglasja med obema organoma pa je dolžnost enega in drugega, da se obrne na Zadružno zvezo, ki bo znala uravnati nasprotstvo in varovati interese zadruga.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje 1: (Lj. H. p. v Ž.) Pri naši posojilnici prosi posojila žena A. M. Njen mož, lastnik posestva, biva sedaj na Francoskem. Dovolil pa je v pismu na ženo, da sme vzeti na njegovo posestvo posojilo. Prosimo pojasnila, ali zadostuje samo pismeno dovoljenje brez notarskega ali sodnijskega pooblastila.

Odgovor: Žena odsotnega moža ne more vzeti posojila za svojega moža in na njegovo posestvo brez posebnega, v notarski obliki napravljenega pooblastila. Žena sme vzeti posojilo le tedaj, če pošlje mož poobla-

stilo, na katerem bo njegov podpis legaliziran od pristojne francoske oblasti.

Vprašanje 2: (H. p. v Sv. K.) Prosim pojasnila v sledečem: Vlagatelj želi tekom leta dvigniti kapital in obresti, a pusti vloženo še gotovo vsoto in sicer manjšo, nego znašajo obresti; se li sme v tem slučaju pripisati kapitalizirane obresti h kapitalu ter vknjižiti kot dvig kapitala, ali pa se mora obresti posebej vknjižiti kot izplačane, čeprav se vse ne izplačajo.

Odgovor: Vlagatelju, ki hoče med letom dvigniti kapital in obresti, a pusti vloženo še

gotovo vsoto, ki je manjša nego znašajo obresti, izplačajte narastle obresti in vknjižite v knjigi hranilnih vlog same obresti kot izplačane, od kapitala pa odštejte dotično vsoto, ki jo vlagatelj pusti še kot vlogo; torej dobi vložnik vse narasle obresti, od kapitala pa razliko med prvotnim in sedanjim zmanjšanim kapitalom. N. pr. kapital znaša Din 2000, obresti Din 140, vlagatelj pusti še Din 100, drugo dvigne. Se vknjiži: izplačan kapital (Din 2000—100) Din 1900, izplačane obresti Din 140. Na ta način so vse obresti dvignjene, kapitala pa ostane še Din 100, kakor želi vlagatelj.

Vprašanje 3: (H. p. v C.) Prosimo odgovora na sledeče vprašanje: Mi obrestujemo mesečno. Dne 1. I. 1926 se prenese n. pr. glavnica Din 1000 in obresti Din 70.— v saldo Din 1070. Dne 1. I. so se predpisale obresti

za tekoče letu. Dne 7. I. pa dvigne vlagatelj vso vlogo. Obresti se mu ne more izplačati, a hranilnica pa tudi nima ničesar za mesec januar. Kako naj vknjižimo?

Odgovor: Pri hranilnih vlogah se obresti koncem leta kapitalizirajo ne glede na to, koliko časa ostane skupna glavnica še vložena. S 1. I. se obresti pripišejo za celo leto stranki v dobro. Ako stranka dvigne že v januarju, se ji od dvignjene glavnice istotako predpišejo obresti do konca leta, toda v breme. Obresti se namreč pri vlogah računajo od prvega dne naslednjega meseca, pri dvigih ali posojilih pa od 1. dne istega meseca. Enaki postavki v breme in dobro se uničujeti. Stranki se v Vašem slučaju ne računajo obresti za čas od 1. I. 1926 do 7. I. 1926. Hranilnica in posojilnica je imela s tem dobiček, ker je imela Din 1070 obrestonosno naloženih.

◻ | ◻ | ◻ | ◻ | ◻ **ZADRUŽNIŠTVO.** ◻ | ◻ | ◻ | ◻ | ◻

VSEM KREDITNIM ZADRUGAM!

I. Tiskovina. Pogoj zaupanja v posojilnice je strog red v poslovanju. Posojilnice imajo pa tudi vzgojno nalogo, da navajajo svoje člane k redu in točnosti v izpolnjevanju prevzetih obveznosti. Da pa je kljub zahtevi reda mogoče poslovati hitro brez povišanja režije in brez prevelike zamude časa, nudi Zveza za izboljšanje in olajšanje poslovanja primerne tiskovine. — Zadruga zveza je razposlala kreditnim zadrugam primerno število opominov za obresti, opominov za poroke, izplačilnih listkov za vloge in izplačilnih listkov za posojila in radi poštnine prostega prometa z Zvezo in z drugimi zadrugami nefrankirane dopisnice.

Zveza ima stalno na zalogi tudi vse druge potrebne tiskovine, knjige in knjižice za poslovanje.

II. Narodni Gospodar. One zadruga, ki se še niso odzvale našemu pozivu v okrožnici od 21. XII. 1925 glede naročanja Narodnega Gospodarja za člane načelstva in nadzorstva, prosimo, da to v interesu zadruga izobrazbe store.

Hranilno in podporno društvo zadrughih nastavlencev v Ljubljani je stopilo z novim letom 1926 v drugo poslovno dobo svojega delovanja. Ne glede na gmotni pridobitek, katerega izkazuje letna bilanca, zaznamuje zadruga najlepši uspeh v tem, da je mnogo koristila svojim članom. Vzlic temu, da je pričela zadruga poslovati z najskromnejšimi sredstvi in v ožjem krogu z nastavlenci naših ljubljanskih centralnih zadrugh, je že v prvem letu svojega obstoja ustvarila zdravo podlago za socialno preskrbo zadrughih nastavlencev in obenem vpostavila tudi temelj za pravilno in pravično ureditev odno-

šajev med poedinimi zadrugami in njihovimi nastavljenici.

Doseženi uspehi pa tvorijo le mal drobec izvršenega dela v namenu, ki si ga je stavila zadruga. Njen smoter je, da v isti meri štiti interese našega združništva kot interese nastavljencev s tem, da širi med člani strokovno znanje in jim oskrbuje tudi primerne službe.

Služba v združništvu zahteva celega človeka. Menda se to pravilo nikjer drugod ne udejavlja tako dosledno kot baš pri združništvu. Ni namreč zadosti, da je združni nastavljenec vesten in pošten, on mora biti obenem tudi vnet in požrtvovalen zadrugar.

Delo za občo korist nalaga velike dolžnosti. Zato pa je treba nastavljenca tudi nuditi sredstva in mu omogočiti razmere, da brez perečih skrbi za svoj lastni obstoj lahko izrabi na korist splošnosti vse svoje sile. — Na to se doslej ni polagalo dovolj pozornosti. V tem tiči tudi vzrok, da starejše in izvežbane moči zapuščajo združno službo in si iščejo boljšega kruha drugod.

Sedanji materialistični duh, ki preveva človeško družbo, ubija tudi naše združništvo. Medtem ko vporablja interes zasebnega kapitala vsa mogoča legalna in nelegalna sredstva za razvoj in pridobitek, se opaža pri združništvu čimbolj občutna konservativnost, ki rapidno zmanjšuje vpliv združništva na narodno gospodarstvo.

Temu treba odpomoči! Ker je pogostokrat prospeli in celo obstoj poedinih zadrug v veliki meri odvisen od nastavljencev in ni vseeno, ali delajo slednji le za to, da se preživljajo ali službujejo s polnim entuziazmom, si je stavila ta zadruga nalogo, da skrbi s skupnim delom za zdrav združni naraščaj in da zagotovi nastavljenecem v socialnem oziru primerne eksistenčne pogoje.

V ta namen pozivljemo vse one združne nastavljence, ki še niso priglasili vstopa v zadrugo, da to storijo čimpreje, apeliramo

pa tudi na vse naše zadruge, da se pri oddaji službenih mest obračajo v vsakem slučaju le na naslovno zadrugo. — K. K.

Nekaj za mlekarke zadruge. Na Angleškem imajo po inicijativi poljedelskega ministrstva v večini trgov z mlekom posebne laboratorije za preizkuševanje mleka glede čistote; po nekaterih trgih z mlekom imajo tudi posebne moderne kravje hleve in mlekarnice. Nad vsako stvarjo, ki je le količkan v zvezi z mlečno produkcijo, je uvedena stroga kontrola in to od kravjih hlevov pa do čistote rok onih, ki molzejo ter molznih stolčkov samih. Vse hladilne naprave, golidne in ostalo orodje je pod najstrožjim nadzorstvom. Uvedli so tekme glede čistote mleka pod nadzorstvom posebnega strokovnjaka, ki pregleduje vse one kmetije, ki se udeležijo tekme. Vzorci mleka se natančno preiščejo glede toščice in čistote. Mleko je, kakor znano, zelo primerna snov za razmnoževanje bakterij. Nečisto mleko postane že v 24 urah kislo, medtem ko ostane čisto mleko tudi še tri dni sladko. Preizkušnje se vršijo po načinu, ki ga določi ministrstvo; ugotavljajo zlasti množino umazanosti, ki jo ima mleko v sebi in pa množino bakterij. Pri preizkušnji uporabljajo vse tiste metode, ki stoje v neposredni zvezi z možnostjo odstranitve bakterij. Nečisto mleko vsebuje lahko čez milijon bakterij v kubičnem centimetru; pričakujejo, da bodo tekmovalci s pravilnim ravnanjem dosegli, da bo vsebovalo mleko pod 250 organizmov v kubičnem centimetru. Oni, ki bodo dosegli najboljše uspehe, bodo dobili velike nagrade.

Pri nas nimamo še vpeljanih tekem glede čistote mleka in tudi še nimamo tako razvitega državnega strokovnega nadzorstva nad produkcijo mleka. V manjši meri bi pa naše mlekarne pri svojih članih lahko mnogo storile v pogledu čistote mleka. Narodni Gospodar je v letošnjem letu nato že opozoril mlekarje s člankom »Črno maslo«.

◎ ◎ ◎ ◎ ◎ GOSPODARSTVO. ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

Slovenska gospodarska fronta. Ker v politiki poziv skupni slovenski fronti ni imel uspeha, skušajo nekateri krogi ustvariti slovensko gospodarsko fronto. Vprašanje slovenske gospodarske fronte je tembolj pereče, ker vlada v slovenskem gospodarstvu radi belgrajske gospodarske finančne politike huda splošna kriza. Zveza Industrijev, ki je imela 15. januarja izredno glavno skupščino v Ljubljani, je povdarjala potrebo slovenske gospodarske fronte in obsodila enodušno gospodarsko in finančno politiko Belgrada napram Sloveniji. Odločno se je izrekla proti nameri, da se slovenska industrija demontira in prenese v Srbijo, da se slovenski delavci deportirajo v južne kraje. Ravno tako se je izrekla proti načrtu novega zakona proti draginji, ki v sedanjih razmerah menda ni več potreben. V resolucije so se poleg omenjenih zadev privzele še tudi običajne zahteve izenačenja davčnih bremen, znižanje železniških tarifov za Sušak, vpoštevanje domače industrije pri državnih dobavah itd.

Fuzija ali likvidacija. Bank je preveč. To resnico najbolj neprijetno občutijo banke same, ki v splošnem zastoju nimajo dela in ne zaslužka. Vsled tega prevladuje pri njih vedno bolj stremljenje po fuzioniranju t. j. po spoju dveh bank v eno, ki je združeno z redukcijo režije, zlasti uradnikov. V praksi se navadno to tako izvede, da večja banka pogoltne slabejšo. Kjer pa fuzija ne bo mogoča, bo pač treba likvidirati, ker likvidacijo zahteva brezposelnost na denarnem trgu.

Eksekucije proti erarju. Finančno ministrstvo je letos razposlalo sodiščem okrožnico, v kateri pravi, da se ne sme dovoliti in izvesti na podlagi sodnijskih rozsodb in sklepov eksekucija proti erarju. V dovoljenju in izvedbi eksekucije proti državi vidi ta okrož-

nica protizakonitost in celo kaznjivo dejanje ter navaja nek slučaj, v katerem je bil dotični sodnik in sodni izvršilni organ stavljen vsled tega pod obtožbo. Finančno ministrstvo utemeljuje to svojo okrožnico s tem, da slučaj eksekucije proti državi jemljejo in rušijo ugled in interese države.

Ta okrožnica od strani finančnega ministrstva je za naše pojme o sodiščih in o pristojnosti višjih instanc docela nerazumljiva. Mi vemo, da so sodišča podrejena pravosodnemu ministrstvu in to samo v administrativnem pogledu. Finančno ministrstvo ni upravičeno dajati sodiščem, zlasti v civilnopравnih zadevah nikakih navodil ali celo ukazov. Deveti oddelek ustave jamči sodiščem popolno nezavisnost, pri izrekanju pravice niso pod nobeno oblastjo, nego sodijo po zakonih. Niti višje sodišče ne more dati nižjemu sodišču naloga, kako naj v konkretnem slučaju rozsodi.

Gornja okrožnica se sklicuje na zakon o državnem računovodstvu, po katerem se smejo vršiti izplačila samo v slučaju, če je tozadeven kredit odobren in če je plačilni nalog dan državni blagajni od pristojnega oblastnika. Ta utemeljitev pa ne drži, ker s zakonom o državnem računovodstvu ni mogoče spremeniti predpisov civilnopравnega reda, po katerem se dovoljuje in vrši eksekucija proti državi ravno tako, kakor proti vsaki drugi stranki. Ugled in interesi države, na katere se sklicuje okrožnica finančnega ministra, ne trpijo vsled izvedbe eksekucije, ki sloni na pravomočni rozsodbi sodišča, pač pa na tem, če se po ustavi in zakonih zjamčena nezavisnost sodišča in pravice upnikov onemogočijo.

Svetovna trgovina leta 1924. Nemški časopis »Wirtschaft und Statistik« prinaša za-

nimiv pregled svetonev trgovine v lanskem letu. Pregled obsega 40 dežel, ki predstavljajo 90 odstotkov svetovne trgovine. Ker je vir nemški, je statistika v zlatih markah. Marka je ca 13 $\frac{1}{3}$ dinarjev. Poleg leta 1924 vidimo za primerjanje tudi leta 1913 (zadnje predvojno leto), 1922 in 1923.

V milijardah zlatih mark

	1913	1922	1923	1924
Uvoz	80.0	91.2	100.3	112.2
Izvoz	75.0	87.7	96.2	107.8
Promet	155.0	178.9	196.5	220.0

Če vzamemo za podlago ameriški indeks veletrgovine in preračunimo te številke na predvojno vrednost ter če vzamemo za promet leta 1913 številko 100, vidimo tole zanimivo sliko:

Milijarde mark Odstotki

Promet	1913 :	170	100
Promet	1922 :	133	78
Promet	1923 :	139	82
Promet	1924 :	161	95

Iz te sicer majhne tabele se da prav veliko brati.

Svetovna draginja. Če si dal v veletrgovini leta 1913 sto dolarjev, funtov, kron itd. za določeno število blaga, si jih moral dati letos v Ameriki 155 do 160, na Angleškem 170 do 183, na Francoskem 129 do 139, na Nemškem 140 do 145, na Holandskem 150 do 158, v Švici 145 do 155 itd., na svetu sploh pa 154 do 162. Za naše dežele si to razmerje lahko vsak sam izračuna.

Ščurki v gospodarstvu. Tudi ščurkom moderno gospodarstvo ni prizaneslo. V Algeriji dobivajo iz zmečkanih ščurkov olje, ki je prav dobro uporabljivo za motorje v aeroplanih, ker tudi pri razmeroma hudem mrazu

ne zmrzne. Pred kratkim so poslali iz Algerije 18 ton ščurkov na Holandsko; polovico so porabili za krmljenje perutnine, polovico pa za produkcijo imenovanega olja.

Sprememba v vrstah ladij. Leta 1914 so šteje jadrnice še 8 odstotkov svetovnega brodivja, danes jih je samo še 3 odstotke. Prav tako zginjajo z morja lesené ladje, je jih samo še okoli 1 milijon napram 60 milijonom druljih. Parnikov, kurjenih s premogom, je bilo leta 1914 88.8%, danes jih je samo še 64.7%. Izrivajo jih motorne ladje, kurjene z bencinom. V prihodnjih letih se bo nazadovanje parnikov še bolj poznalo, ker je sedaj dosti več motornih ladij v delu kakor parnikov, na Nemškem n. pr. nad tri četrtine, in sicer ravno največje in najmočnejše ladje. V gradbi ladij je Nemčija že par let spet prva za Anglijo, torej tako, kakor je bilo včasih. Leta 1913 je bila Nemčija med pomorskimi narodi na 2 mestu, leta 1920 na 13., lani in letos pa na 5. Veliko več ladijske prostornine kakor Nemci imajo Angleži in Američani, Japonci za 25% več, Francozi pa samo še za 9%. V dveh do treh letih bodo Nemci na četrtem mestu.

Znižanje obrestne mere.

Hranilnica in posojilnica v Ponikvi ob juž. žel., reg. zadr. z neomejeno zavezo, zniža s 1. januarjem 1926 obrestno mero za vloge na 4 %, za vezane vloge na 5 % in za posojila na 6%.

Ljudska posojilnica v Zürich, reg. zadr. z neomejeno zavezo, bo obrestovala počenši s 1. januarjem 1926 hranilne vloge po 5 $\frac{1}{2}$ %, posojila pa po 7 $\frac{1}{2}$ %.

Hranilnica in posojilnica v Kresnicah, reg. zadr. z neomejeno zavezo, bo od 1. januarja 1926 dalje obrestovala hranilne vloge po 4 $\frac{1}{2}$ %, posojila po 7%.

Hranilno in podporno društvo združenih nastavlencev v Ljubljani, registrovana zadruga z omejeno zavezo, bo obrestovalo od 1. januarja 1926 dalje do preklica obvezne članske vloge po 6 %, hranilne vloge brez odpovedi po 5 %, posojila po 9%.